

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, October' 24kén, 1839.

17. szám

Tartalom: Mutatvány Jósika Miklós Isten és Ördög című elbeszéléséből, 133. lap.

Oláhország 1839-ben (13) 135. l.

Mutatvány Jósika Miklós' Isten és Ördög című elbeszéléséből.

Isten segíts! — Isten könyörülj! Isten adj, ovj, védj! — Isten szabadíts, boszúlj, engesztelj, 's engesztelődjél. — Isten tekints szívembe, hozd a' nyugalmat e' zúzott kebelbe! Nagy és szent isten segíts!

Igy, illy sokképen, illy minden oldalról, sohajt, kiált, 's imádkoz kér az ember. — De hány mindezek közül gondolkodott mélyebben az istenről? — Igen, minden a' mi jó, boldogító, rendes, igazságos, minden a' mi szép, ő tőle ered. — Ő alkot, tart fen, teremt, és ront hogy építsen. — Hozzá mint a' forráshoz, tér a' lélek vissza, örömeben 's bajában: minden a' mi lehel, minden a' mi tenyészik, a' mi szól; a' nemzetek, a' világok. — Minden hitű 's vallásu: hitben, szeretetben 's reményben, babonában 's álhiedelemben, kicsinben 's nagyban, hozzá foly; az apostoltól az atheistaig, mert az istentagadó, ha őt érteni nem bírja, vallani nem akarja, nyomorultságában ama' szétzúzó szűkség alatt nyög, őt legalább tagadni!

Ha az életben olykor megfoghatlan utakon, mellyek mint láthatlan szálak függnek össze, a' gondviselés' titkon védő keze, elnémitja, meglep a' halandót; ha látjuk, hogy a' legrosszabb szándék, a' legnemtelenebb kedély' ellenséges dühe, tör meg az utat, a' megvetett, eltiport rénynek boldogítására: — felkiáltunk:

ez az isten' műve! — Ha életlő csalódások, ha kedveméztő gondok, ha ezer tönkre jutott remények után, egyszerre mint égi sugár, mérhetlen magasról jöttevő derü ömlik át az élet' viharán; ha mint elgázolt kalászkok, csendes éji harmattól a' szétvert reménysarjak' smaragd zöldjökben emelik fejüket: ha itt és ott, 's minden felől, váratlan 's reménytelenül az öröm köszönt be, 's a' sír' szélén, a' pokol' küszöbénél, az ég' jöttevő malaszja árad, 's egy nyugodt jövedő' kapui nyílnak fel: akkor felkiáltunk, ez a' jó ez a' nagy isten' keze! — Lám ő mindeütt van: szellemét nem e' föld, nem azon milliárd világok, mellyeket lehellelte tart felettünk, nem az élet határozzák. — Messzire, távolra, örökre, mindenhová kiárad, kisugárzik hatása. Jóra mint gonoszra, ama' kényúrtól kezdve, ki nek mausoleumok emelkednek, a' megvetett jámborig, ki a' sövény alatt nyögte ki életét. — Túl a' túlon, az időben, melly nem idő, mellynek eszméje az emberi szűk agyba nem fér, az örökben, a' végnéfküliben, hat jutalma, hat büntetése.

De ha éltünkben lényekkel találkozunk, kikben neme a' gonosz elvnek látszatik uralkodni: ha önkénytelen felkiáltunk: lehet-e ez!? nincsen-e villám, melly e' szörnyet lesujtsa? melly e' gyávat laposra verje? e' kajánt, e' féktelent, e' kárványót, ez irigyet megsemmisítse? — ak-

lor, a' gonosz elv, a' sátán jut eszünkbe 's felkiáltunk: töményt ide! — itt ördög van!

Ördög igen: emberi ördög, jámbor, cziró-gatható lény, nem is mindig ökkel, vág, harap: lehet vele társalkodni, étvágya sem a' legroszabbik: sisakban vagy tollas kalapban jár, néha lenge fátyol födi arcát, hogy a' nap el ne süsse. — Látni akarjuk őt? — Nem kell messze mennünk: nem kell a' Cháron' sajkájára ülnünk, nem a' föld' tüdőit felhasitnunk, nem a' sötét kábult századok' rémalakjait felkergetnünk odvaikból. — Nagy család vagy te ördög had! — ép és sánta, szarvas és szarvatlan, néma és kuruttyoló, kardos és guzsalyos, ekés és tollas. — Ama' perzsától kezdve, ki elpuhult százezereivel hasította a' tenger' hullámaint át, hogy a' Thermopyláknál megtanúlja, hogy vannak férfiak, egészen azon berzenkedő kis toll-hősig; ki nem ismert emberek' lelkületéről, vágyairól, 's indulatairól költi ki szöcske véleménykéit. — Ama' nemzetelő schahától, ki álmatlan éj után, borharagban, ezrek' leöletését parancsolja, a' foszlányokkal fődött orgyilkosig, ki fent törrel les az utca' szögleténél néhány batka' birtokosára — ama' gazdag csalótól, ki országok' jövedelmét sikkasztja iszákjába; a' sima hölgyig India' fűszereit lehelő termekben, kinek nyelvecskéje erkölcsi halált oszt: — mindenütt rád ismerék én ördög úr! vagy ördög úrfi! vagy ördög kisasszony! Leviathan vagy Belzebub, tűzrakó, vagy szeméthordó a' pokolban! — te az ördög vagy!

Egy ördög lakott néhány század előtt a' sárosi várban. A' büszke lak, rom jelenben, hajh! akkor fényes leventék látogatták. Az ördög, ki itt honolt, huszonnyolcz évü volt: ha arcát tekintjük, azt kell hinnünk, hogy annak vakító havát, angyali vonásait, ragyogó szemeit, hajnal-színét, gyöngyfogait, még a' mennyből ö-

röklötte. — Neve ezen ördögnek özvegy Homonnai Drugeth Pálné volt, Melitt Gunda: ki mostoha leányával, Drugeth Immával élt itt, az erős, gyönyörű fekvésü várban: mellynek ablakaiból elágazó völgyekre, tölgyfürtü bérczekerre, párolgó falvakra, 's árnyékolt majorokra röpiült a' látás; a' Tarczán úszott fel, Szeben' 's Eperjes' tornyain ütközött meg; mig fáradtan tért vissza, 's egy sohajjá ömlött össze, a' bámulás' sohajjává.

Fényes lakoma volt a' sárosi várban: a' szép Gunda nőbarátnéit gyűjté össze az egész vidékből, fiatalokat, szépeket, kiknek férjeik vagy meghaltak, vagy a' honért bátor csatára keltek, vagy betegen voltak az ágyhoz szegezve: — 's vidor leventéket, fiatalokat mint a' tavasz; kik engedelem nélkül lopódtak ki az atyai várból, iparlovagokat, minők minden korban voltak; kalandorokat lanttal kezeikben, karddal oldalukon, 's fiatal özvegyeket, kik elhunyt nejeik után, a' gyászt szegre függeszték, 's Gunda asszonynál habzó billikomok közt feledék a' gondot 's bajt, éjfélig 's éjféli után: olykor hajnalig hangzott a' zene, a' tomboló zaj, a' lej-tő táncz a' termekben.

Minden vidám volt, Gunda ittas örömben. — De távol, a' vár' keleti oldalában, kék márvány kápolnában, arany oltár előtt, térdelt egy szűz; ében fürtei, mint éji felhő úsztak márvány vállain, patyolat ömlött gyöngéd ifjú tagjaira, mint reggeli dér, kezecskéi össze voltak téve, csak a' szárnyak hibáztak, Cherubot látátok! — Ajkai rebegették: És ments meg uram minket a' gonosztól, amen. A' szenthely' márvány küszöbénél, mellen fekvé nyúlt el, idomtalan arcát durva ökleire nyúgosztva, egy kisdéd, zömök, tarkán öltözött lény, agg és eszelős: mert hajh! a' mosoly, melly a' szűzre bámuló arcon vonaglott, csodás volt és mondhatlan!

Oláhország 1839-ben.

(Vége.)

Hat órányira Csernecztől az ország hegyvölgy alakot vált. Pompás hegyek a' legfestőibb alakzatban, iszonyu magasságu előfák, kristálytisza patakok az utazást e' tájon a' legkellemesebbé teszik. Oláhország' földje felette buja növényzettel bír, de itt a' tengeri, 's más gabona termesztés még szilányul megy. Az egymástól távul fekvő faluk idomtalan kunyhók' csoportjai. Egy alkalmas népességü faluba éppen sokadalom' napján érkeztem; a' lakósokat a' templom melletti piacon találtam egy rakásban, de ha a' templom' tetején nem látom a' keresztet, nem tudám azt más épületektől megkülönböztetni. Az asszonyok egyszerű ruházatjokat elég hetykén hordozzák, némellyike sinorra fűzött piasztereket, 's más pénznemeket viselt nyakékesség gyanánt, virágkoszorukat is lehetett kivált fiatalabb nők' hajába fonva látni. A' férfiak' ruházata nem különbözött postakocsisom' viseletétől. Némellyek egy csimpolya' nem éppen elragadó hangja után szabálytalan szökdelésekkel mulatták magokat, mások két cigány alak körül tolakodtak, kik két medvét elég ügyesen tánczoltattak. Ezen utamban többször találtam egész cigány családokat, mellyek egy pár bival vonczolta szekeren minden vagyonukat hordozhatták egy helyről másokra; a' férfiak vas munkával foglaltosok dolgozó napokon, vasárnap henyélnek, vagy kötelen tánczolnak; a' nők kártyáznak, szerelemre gyulasztó italokat árulnak, 's kik a' hollófekete bőrt, fekete szemeket 's hófehér fogakat kedvelik, ezen lángoló vérü hölgyekben képezet szülte bálványaikat könnyen föllelhetik.

Miután a' Schyl (Schill-Sihiul) vizén egy ingatag hidon átszállottunk volna ismét térföldet találtunk, 's itt láttuk utunkban az utolsó hegyeket. A' Schyl Oláhország' legnagyobb vizei közé tartozik, 's szinte a' Dunáig hajózhatóvá lehetne tenni, 's ekkor az általa öntözött

tartományoknak kiszámíthatlan hasznót hajtana. Ezen folyam' partjain folyt az utóbbi háboru minden borzalmaival, az óta a' földet' nem igen mivelik, noha az rendkívül termékeny. A' len, kender nagyon buján teremnek; de a' lakósok' nagy része a' háboru' iszonyaitól elborzadva a' hegyek közt keresett volt menedéket, 's hat évi béke után sem lehete őket arra bírni, hogy ismét azon síkföldre költözzenek le, melly egykor jóllétök' gazdag forrásává válhatik, ha ügyekezettel kitürést 's állhatatosságot párosítani elég erővel birandanak.

Estvére Crajovára érkeztünk, hol Falkojáno őrnagy' barátságos fogadása az utazás' minden kellemetlenségeit felejteté. Másnap meglátogatám a' város' nevezetesb helyeit, a' város a' másdranguak közé tartozik a' fejedelemségben. Crajova sokáig független bánság' széke volt, 's Oláhországgal egyesülése után is megtartá előjogait. Itt laknak a' bojárak közül azok, kiknek több előrelátások van, mint sem pénzőket 's vagyonukat a' fővárosban elveszteggések.

A' jóllét itt közönséges; a' főutczát boltok lepik el, mellyek itt egy nagy bazart képeznek. Az árucikkelyeket többnyire Németország szolgáltatja, 's eddig főleg szatocsi 's fűszer boltokban árultatnak. Az oláhok' szenvedélyes kedvellői a' szeszes italoknak, 's a' czukros italárusok legalább ötödét teszik a' város' kereskedőinek. A' magánosok' épületei, noha rendetlenül elhanyag, többnyire nagyszerűek, 's kerectől környezvék. Kövezetnek híre sincs; 's nagy sárban falabakon járnak egyik utczáról a' másikra. Crajovában darab idő óta egy jól rendezett középponti iskola virágzik.

Estvére kelve búcsut vevék Falkojánó urtól remélvén, hogy azon éjjel jó darabját túl haladhatom azon pusztának, melly Crajovát Bukaresttől elválasztja. De alig érénk az első állomás' fele utjáig, midőn a' karucza, melly szinte minden tagjaimat a' fájdalomig össze rázta,

egy roppanással négybe szakadt. A' postakocsis a' legközelebbi arcczal a' világon; az árokban, hova azon baj miatt hullottam, hagyván, a' közelebbi faluba sietett új szekér' szerzéséért. Az Ólt' partjaitól Bukarestig kopasz a' tartomány, egy 30 óra hosszú, a' háboru miatt pusztulásra jutott rónaság, melly az óta miveletlen hever, éppen mintha egy új háboru' piaczává volna szánva, az erdőket levágták vagy leégették; néhol emelkedik csak egy bokor, vagy egy fiatal sudar; falut, mivel földet sehol sem láthatni; a' vad természet ismét régi jogainak birtokába helyezi magát; soká várhat az utas, míg két három szalma födeles kunyhó üti fel magát az élettelen rónaságon. Ezen kunyhókban a' szegénység miatt földhöz ragadt lények nyomorognak, 's mikor legelsőben megpillantjuk őket azt hisszük, talán nem is tartoznak emberi nemünkhöz.

Postakocsisaim sebesen hajtottak; sugorodva ülve lovaikon hangos hurrah kiáltásokkal szinte kikergették a' lelket a' szegény párákból. Az állomásokhoz érkezve a' házi szolgálók töstént a' mezőre szaladgáltak, hol éjjel nappal maradnak lovaik, 's onnan hozzák a' szükséges fogatokat. Estve felé Bukarestbe érkeztem.

Bukarestben a' tartománybeliek' számára nagy szállásoló helyek vannak, de az idegenek' elfogadására rendezett vendégfogadók éppen nincsenek. Egy becsületes görög nem régiben nyitott kávéházat, kit csinoson felkészített két alkalmas szobával. Másnap elkezdém a' látogatásokat. Bukarestben a' francziát úgy fogadják mint barátot, sőt mondhatom mint hazafit. A' kávéházba vissza érkezve, kérdi a' vendégfogadós: „Ha nem volna-e kedvem játékszinbe menni?” „Micsoda? Önöknek itt játékszinjök is van?” — „Igen is; francia színészeink vannak, 's ma éppen concertet adandanak.” Bizonyos Cervali úr énekelt. Hét órakor színházba vitetém magamat. A' színház egy nagy fa épület, csűr vagy

fészer idomú, de belsője elég ügyességgel elrendelve. Nézők számosan voltak; a' legújabb divat szerint öltözött hölgyek tündöklő ékítvényeiket kellemmel fitogatták; kevés kivétellel a' férfiak is meghódoltak a' francia divatnak. A' katonatisztek sinórral 's czifra varrásokkal halmozott egyenruhában, mint más országokban is szoktak tenni, csinálták az udvart a' hölgyeknek, 's ezeknek ez tetszett. A' földszint görögök, örmények és bolgárok lepték el.

Végre a' fejedelem Aleko Gyika is megjelent veres damaszszal borított páholyában, 's a' függöny felemelkedett. A' dalszínészek kitörő örömjajjal idvezeltettek; szünetek alatt nagy élénkséggel 's egyedül francia nyelven folyt a' szóvita. A' játék tizenegy óráig tartott, a' midőn mindenki megelégedve hagyta oda a' színházat.

Átaljában véve Bukarest csodás külsővel bír. A' várost, noha nem igen régen, de eleve elintézett rendj nélkül építették, 's valóban ki egy eltalált rajzát akarná adni, nehéz munkát vállalna magára; egy csodás halmozata az kunyhóknak, kalmár boltoknak, 's palotáknak, minők fővárosaink' legcsinosabb részeinek díszére válnának. Az alkalmas szélességű utczákon vagy éppen nincs, vagy ha van is; felette hitvány a' kövezet, száraz időben, vagy ha csak kevésbé lengedez a' szellő, a' porfelleg miatt semmit sem láthatni, midőn egy öt percznyi jó eső után az utcákat már sár lepi. Közel Bukaresthez jövedelmes degetvermek vannak, de a' helyett hogy asphalt kövezetről gondoskodnának, mellyet pedig itt olcsón 's könnyűszerrel készíthetnének a' degetből, ama' vermeket tudatlan parasztokra bízzák, kik aztán a' degetet kenőcsnek, különösen szekérkenőcsnek használják. A' szekér Bukarestben a' legszükségeseb portékák közé tartozik. Nagy számmal állanak ott a' bérszekerek az utas' szolgálatjára, 's a' tehetős bojáróknál a' legújabb divatu 's gyártá-

tásu szekerekből nem egyet láthatni. Az év' kelemesb szakában pompás equipagek járdalnak a' város' főutcáján. Kár hogy a' gazdagok annyira üzik egymást a' fényűzésben, már is sokan keservesen lakolnak érte. A' fényűzés ha némelly országokban gyámolítja 's virágoztatja a' nemzeti szorgalmat; ott hol a' műszorgalom még ismeretlen, bizonyos romlására van a' nemzetnek. Illyen országokban a' legtetemesb vagyont is rövid idő alatt el lehet pazérolni. A' bojárok' jövedelmei idegen országokba vándorolnak, 's az alatt a' föld nálok miveletlen marad. Azonban már most okúlva saját károkon (?) sok fő házak kezdenek a' felette költséges, 's kizsebelő fővárosból félre vonulni, 's azon rendkívüli eredmények 's kedvező kilátások, melyeket az által nyertek, hogy tisztjeik helyett, kiket eddig pénzen fogadott tolvajoknak lehet tartani, magok kezdék jóságaiikat kezelni, másoknak is felnyiták szemeiket.

A' kivitel 1852 óta növekedésben van, az ország' termékeit a' Dunán szállítják le, 's a' földbirtokosok jóságaiokról, melyeket addig egész éltöken által talán csak egyszer sem látogattak, kezdenek szemesebben gondoskodni.

Bukarestben nagyszerű építészetnek semmi emlékeire sem találunk, mert azon száma nélküli templomokat, melyeket inkább a' babona 's bűnbánkodás mint a' valódi kegyesség emeltek, azoknak éppen nem tarthatjuk. Idomtalan szobrok, fresco festvények, melyek a' vallásos és világi tárgyakat a' legnevetségesb vegyületben mutatják, a' rosz izlésnek valódi példányai. Az oltárt a' görög ritusnál fogva a' templom' egyéb részeitől egy függöny választja el, melly csak bizonyos pillanatban vonatik szét; tarka függönyök szinezik a' világosságot. Ezen rendszabás vakítja ugyan a' szemeket, de a' szívet merőben üresen hagyja.

Az annyi viszontagságoktól mozgatott Európában nincs talán egyetlen ország is, melly annyi változásokat szenvedett volna, mint a' Duna' mellékén fekvő két fejedelemség. Polgárháboru, béütések, fősvény és megvesztegethető kor-

mányok, mind ezen csapások egymásután 's pihenés nélkül mentek át rajtok, mint vészterhes fellegek az újabb időben. Nem tudom minő sors kárhoztathata két a' természetől ezer áldásokkal boldogított tartományt arra, hogy örökös játéka legyen minden aljas emberi szenvedélyeknek. De ha véres történetekkel gazdag is Oláhország' 's Moldova' földje, a' nyomosabb vizsgálóra nézve nincs semmi philosophiai érdeke.

Tudva levő dolog hogy a' mostani Oláhország hajdan a' régi Daciához tartozott, 's hogy a' Decebal' halála után a' római birodalomhoz kapcsoltatott. Nagy darab földeket osztottak ki belőle a' Tráján' katonáinak, kikből később egy hatalmas gyarmat származott. Ezen első telep mintegy más fél századig létezett csak, de létének nevezetes nyomait hagyta. Nem csak a' Duna' partjain, hanem a' Karpátok' meredek oldalain is láthatók még a' római utak' maradványai; ezeknek egyike Benderbe vezetett. Pénzek, siremlékek, házi eszközök fedeztettek fel azon ásatásoknál, melyek csak közelebbről Gyika Mihály' felügyelete alatt történtek. A' tartományban divatos szekerek megtartottak valamit maiglan a' római szekéridomból.

A' 18. század' vége felé a' súlyos nyomás miatt legmagasb fokra hágott az inség Oláhországban, Anglia és Franciaország a' legkiterjedtebb kereskedési hasznokat bírták a' török földön, 's csak Muszkaország mutatott hajlandóságot a' háborura. A' nagyra vágyó Katalin a' görög birodalom' föltamasztásáról álmodozott, minthogy azt kívánta saját érdeke, hogy a' népek' ügyét pártfogolja, jogról 's a' hajdani szabadságról beszéltek mindegyre előttök. Ezen fogás használt, az ellenségeskedések kiütöttek, Oláhorország élelmet, 's katonát adott a' muszka sergek' számára. Az 1774ki évben kötött béke óta Muszkaország a' havasalföldi tartományok' buzgó pártfogója gyanánt lépett föl. Oláhország maga részéről úgy nézte a' muszka szövetséget, mint ellensúlyát a' török zsarnokságnak, 's éppen azért egy pillantatig sem kételkedett ígéreteiben. A' politicát gyámolítja maga a' vallás is, a' püspökök a' bibliabeli szent asszonyokhoz hasonlíták a' császárnét, Potemkin és Romanzow nagyokat pedig Maccabaeu-

sokhoz, kiket az Izrael' szabadítására maga isten küldött el.

1787ben újra kiütött a' háboru, Oláhország is föltámadott, 's a' közre munkálásért (1792) a' jassyi békekötésben ismét tekintet volt reá. A' második szerződés azt határozá, hogy a' két ország' határa örökre a' Dniester legyen, a' mellyet 1812ben jónak látták a' Pruthig terjeszteni.

1821- 's következő években az Ypsilanti', a' janinai basa', 's a' görögök' támadása következett bé. Muszkaország, ha nyilván nemis, segíté a' támadókat. 1827ben Navarinnál saját ábrázatban lépett föl, 's nem sokkal azután béütöttek sergei Oláhországba.

A' muszka foglalás öt évig tartott; 1829-ben Kisselew orosz tábornagy egy biztosságot hívott össze Bukarestbe, melly új alkotmányt készítsen a' két fejedelemség' számára. Ezen biztosság két osztályból, oláhországi 's moldovai-ból állott. Mindenik külön dolgozott, 's a' munkálatok aztán Pétervárra küldettek. A' tervet megvizsgálta maga a' császári tanács két rendkívüli biztossal együtt, kik közt említendő a' mostani moldovai fejedelem, Sturdza Mihály; módosítá némelly pontokban, mig végre francia nyelven írott szerkezet szerint megállított, 's ebből oláh nyelvre áttétetett.

A' képviseleti elv a' kormányzás' minden ágaiban alapul vétetett. A' kormányfőt egy gyülekezet választja, ezen választó gyülekezethez tartoznak 50 elsőrangú bojárok, 70 másodrangúak, 36 kerületi küldöttek, 25 városi követe, és a' püspökök. A' mostani uralkodó fejedelemet Oroszország a' Portával egyet értve nevezték ki, de mint nyilváníták, minden következés nélkül jövendőre.

A' hospodár a' nemzeti gyűlés' felügyelete alatt igazgat; ez egyszersmind a' bévételek 's kiadásokra nézve ellenőrséget gyakorol. A' nemzeti gyűlés' személyzetét teszik: az érseki előülő, három székes püspökkel, 20 a' fő bojári testület által választott bojárok, 18 kerületi követ, és Crajova város' képviselői. A' miniszterek nem választanak, 's magok sem választhatnak meg.

A' nemzet' képviselői vigyáznak, hogy a' nemzeti tulajdon megtartassék, 's a' földmivelés

gyarapodjék; mind azt, valami az országnak műszorgalmi, kereskedési 's a' t. előhaladására tartozik, ők együtt a' hospodárral kezelik; de a' politicalai ügyek nem tartoznak ezen gyűlés eleibe.

Azon terem, mellyben a' nemzet' képviselői össze gyűlnek, aránylag nagyon szűk; a' terem' fenekén van az elnöki szék, a' nagyobb rangú bojárok jobbról, a' kerületek' követői mint amazok padokon ülve a' bal oldalt foglalják. A' szónokok a' terem' sijkán állva beszélnek. Magam is jelen voltam egy ülésben, melly Aristarkisnak, a' szultán' megbizottjának kívánatai miatt felette érdekessé lett. Ő azt kívánta 1), hogy azon 9000 piaszttert, mellyet a' kapudán-basa bizonyos asszonyságnak fizetett, a' nemzet térítse meg; 2) egy hegedüsnek, kinek játszását a' szultán szerfelett kedvelli, adjon havonként 200 piaszttert; 3) kedveskedjék Gyika a' fejedelem 140,000 piasztterrel a' követnek, mellyen az a' szultán' leányának vásárfiát vegyen. A' válasz ez lön: 1) szabadságában áll a' kapudán-basának hajdani kedveséhez hálával viseltetni, de saját erszénye' rovására; 2) ha Mahmud a' hegedüst kedvelli, mi természetesebb minthogy azt fizesse is; 3) ha a' hospodár udvariasságának jeleit akarja adni, van 800,000 piasztter civillistája, mellyel tetszése szerint rendelkezhetik.

Oláhország 18 kerületekre van osztva, mindenik egy főtiszt' kormánya alatt, kit két, a' főbirtokosok által ajánlottjelöltek közül a' fejedelem nevez ki. Minden városnak van egy községi tanácsa, melly az adókat kiveti, a' kormány' minden ágaiban kezeli, de a' miniszterek előtt számolni tartozik. A' keresztény lakosok-nemesek és polgárok-, kik 700 fr. érő ingatlan vagyont birnak, három évenként a' község' teremében összegyűlvén választják azon választókat, kik a' 2800 értéket bíró polgárok közül ismét szabad szózatolással választják azon négy tagot, kiknek özvege aztán a' városi tanácsot képezi.

Azonban az alkotmánynak a' síkföldet illető részét illőleg méltányolni csak akkor leendünk képesek, ha nem felejtjük, hogy az oláh parasztok a' tökéletes vadság' állapotjából csak most szabadulván ki, nem csak törvényszabta fékre, de bizonyos gyámnokságra is nagy mér-

tékben szükségök van. A' törvény érthető szavakban eltörölte az örökös jobbágságot; megengedi az örökös birtoklást az ingatlan javakra nézve, sőt még a' meg nemesedésre is számolhat a' paraszt, ha arra magát érdemesíté.

A' főrangú bojárok kinekinek szükségeihez képest meghatározandó földet tartoznak évenként a' parasztnak átbocsátani, kik ezért haszonbér cím alatt tizedet fizetnek, 's 18 napi robotot tésznek, mellyet azonban a' nemzeti gyűlés által kiszabandó ár mellett megválthatnak. A' parasztnak főpénz cím alatt 50 piaster adót fizetnek évenként, de azon atyák, kiknek gyermekei katonáskodnak, fölmentvék ezen teherviseléstől.

Minden falunak még van a' maga levéltára, községi háza, az adózók által kinevezett adószedő biztosa, 's egy gyógyásza, kinek fő kötelessége különösen a' himlő oltásról gondoskodni. A' perlekedési költségeknek megkímélésére megengedtetett, hogy a' parasztnak bizonyos számú békebirákat válaszszanak saját kebelökből, kik aztán az eléadandó kétes eseteket elítéljék. Mi lett belőle? a' választottak túrhellen zarnokai-vá levének a' helységnek, kegyetlen tömlöczre, vereségekre, sőt még pellengerre is itélék a' szegény parasztnak minden csekélységért, 's mint a' mesebeli állatoknak, siralmason kelle a' szegény nyomorgattatknak csuszni az apró zarnokok királyságának megszüntetéséért.

A' papság Oláhországban is fontos szerepet játszik; kár hogy nagyobbára tudatlanok 's erkölcsstelenek. Nem régiben alapítottak Bukarestben egy papnevelő házat, 's azóta nagy szorgalommal dolgoznak a' papság javításán. Az oláhországi klastromok azok, a' mik régen voltak, a' heverésnek és babonaságnak fészkei, a' török befolyás alatt menedékvárak valának a' despoták' kegyetlensége ellen, most ezen joguktól is megfosztattak. 13 barát, öt apácza, 13 rumeliai, hat a' jerusalemi patriarcha alatti és ismét három a' sinai hegyi főzárda-hoz tartozó, öszvesen 40 zárda' papjai és papnői, ötöd részét birják az országban mivelhető földnek, 's ezen papok mind a' muszka politica' kezére játszodnak.

A' néptanítás bámulatos haladásban van, 's az elemi nevelés rendkívül elterjedt az országban.

Többszöri kötések' erejénél fogva az ország' katonaságát 5000 főnél többre szaporítani nem szabad, 's ez valóban jeles egy határozat. Az oláhországi álló sergek egy tábornagy' osztály gyalogságból, 's egy lovas ezredből állanak. A' szolgálat öt évre van határozva, 's ezen idő alatt a' katona' családja ment az adófizetéstől. A' katonaszedést eszközül akarják használni arra, hogy ez által a' néptömegbe a' polgárisodást terjeszték, de mind eddig az olvasni tudó katonák' száma a' nem tudókéhoz úgy van, mint 1—40. A' katonasággal szoros kapcsolatban vannak a' vesztegintézetek, a' mellyekben a' czél inkább politcai (NB. az utazó franczia' vélekedése szerint) mint egészségügyelő. Az oroszok a' két fejedelemséget a' lehetőségig el kívánták Törökországtól rekeszteni; ha a' Pruth melletti vesztegintézetek eltöröltetnek, — mi nagyobbára meg is történt — akkor Moldovát úgy lehet tekinteni, mint Oroszországhoz kapcsolt részt. Az oláhországi szélyvonalon 218 őrhely találtatik, hol a' felvigyázatot két katona 's hat paraszt együtt gyakorolja.

Ezen ország' népességéről nincsenek bizonyos adataink. Az orosz foglalás előtt 800,009-re tették a' népesség' számát; az oroszok népszámlálást rendeltek, a' minek eredményei annyira különböztek az eddigi adatoktól, hogy a' hivatalos adatokat jobbnak látták félre tenni; alkalmasint föltehetjük, hogy a' népesség mostanában közel két millióra megy. Oláhország' éghajlata szelid, 's a' Karpátok' közelében nagyon egészséges; de az erdők, mellyek az országnak egy negyedét árnyékolják, az álló vizek az alantosabb rónákon, sok helyeken veszélys nedvességben tartják a' levegőt. A' föld buja, termékeny, 's a' tengeri, árpa 's minden gabonanemek nagy bővségben teremnek rajta. A' tisztabúza, ha nem is hasonlitható az odeszaihoz, de nagyon jó; könnyü borai teremnek, mellyeket különösen az oroszok keresnek, 's kik nagy részt kihordják azokat az országból. Ha a' borkészítéshez 's tartáshoz jobban értenének, ezen kereskedési cikk még fontosabbá is tétethetnék. A' száraz gyümölcs 's a' dohány hasonlólag nevezetes ága a' kivitelnek.

Oláhország' síkjait temérdek júlnyájak lepik el, mellyek mint kis tengerek özönlenek a' mesz-

sze rónaságon, 's nagy mennyiségű finom gyapjat adnak. A' lófajta kicsinke ugyan, de jó vérrű, 's az ausztriai katonaság' számára nagy csoportokban vásárolják. A' szorgalommal tenyésztett méhlepenczékéből igen finom 's nagy mennyiségű viasz kerül ki; az Olt, Zsij, Szered, Duna minden féle halnemeket bővön teremnek.

Az ásványország' gazdagsága sem megveendő, de a' pénz- 's arra szükséges ismeretek' hiánya, főleg a' törökök' kielégíthetlen kincsvágyától félelem miatt, a' meggazdagodásnak ezen drága kincstárai használatlan hevernek. Az oroszok itt mulatások' ideje alatt a' Karpátoknak egy pontos földismertető abroszát készítették, de az eredményeket gondosan elhallgatták. Az oláhok noha gyauitják nálók a' föld' ásvány gazdagságát, de mit sem értenek a' dologhoz. A' sóbányák' jövedelme szinte harmadát teszi a' status' béveteleinek, a' midőn a' 15 millió piaszter' összegét jóval meghaladja.

Az oláhországi kereskedés csak az újabb időkben kezdett valamennyire lábra kapni. 1832-ben a' kivitel 32,640,291 piaszterre ment, 's már 1836ban meghaladta a' 41 milliót. A' két utóbbi év alatt ezen összeg még magasabbra hágott.

Az oláh családanyák valami durva posztó szövással foglalkoznak, melyekből férjeik' 's gyermekeik' számára a' szükséges ruhadarabokat magok készítik. Gyárok Oláhországban nincsenek, a' gyári czikkelyeket általában a' külföld szolgáltatja. Az orosz foglalás' idejéig az egyed-áruságot a' bévitelre nézve törökök és németek oszták meg egymás között, 1832 óta a' Braila és Konstantinápoly közötti kereskedés' mérlege nagyot billent, 's pedig felette kedvezőleg a' fejedelemiség' részére. Németország ugyan megtartá előjogait, de a' brailai kikötő részére tett engedmények, 's az áruknak vízen szállíthatása a' közlekedés' élénkségére 's általában a' kereskedésnek felélesztésére felette fontos következtésekkel birandanak.

A' szárazon szándékozván Brailába menni, egy nehéz szekérre ültünk, 's két nap alatt vonczoltattuk odáig magunkat. Bukarest körül még csak van egy egy falu, de csak hamar egy nagy pusztá kezdődik, mely Brailánál végződik.

A' föld, mint látszik, a' hosszas nyugvás alatt öserejét a' leggazdagabb termékenységre visszanyerte. A' réteken gyönyörű virágok festői csoportokban illatoznak, de a' kezdetben igéző szépségű látványt a' tartós egyformaság végre unalmassá teszi.

A' második nap' estvéjén Brailába érkeztünk. Egy borzasztó éjt virasztottunk a' leghitványabb vendégfogadóban a' világon, mely alatt ezerszer eszünkbe jutott, bár a' gőzhajón keresünk vala magunknak szállást. Felkészülvén Slatiniano urhoz siettünk, kihez ajánlva voltunk barátaink által. Ő azon szállására költöztetett bennünket, maga vezetett szerte a' városban, 's figyelmeztetett minden érdekesre; senki sem tette ezt Brailában több nyomossággal nálánál, mert hisz' a' Braila' szerencséje ezen ember' ügyességére vala bízva. Az oroszok 1829ben egy hosszas és véres ostrom után hatalmukba keríték a' várost, Kisselew tábornagy lerontatá a' várfalakat, 's minthogy a' várost a' kereskedési áruk' le és fölrakására igen alkalmas helynek nézte ki, megbízta Slatinianot, hogy az erre szükséges előmunkákat hajtsa végre. Akkor a' várerősség 300 szerencsétlen' lakásul használtatott; most Braila 8000 lakóst számlál kebelében. Sok idegen telepedett ott meg, kik szabad kereskedést üzhetnek. Csak a' töröknek nem szabad itt tartózkodni, ha csak arra a' rendőrségtől engedelmet nem nyer, de a' mely néhány hónapon túl nem terjedhet. Nevezetes még az is itt, hogy a' törökök szabad vallás gyakorlással nem birnak, 's a' megholt török' számára nem adnak egy keskeny sírgödört.

Az új Braila' terve készen áll; a' jövő város' terjedelmét előre meg lehet itélni a' sorra vert czövekekből, melyek az utcák' helyét mutatják, 's naponkint újabb építvények által pótoltnak. 1831ben, mikor a' kikötőt kereskedők először látogaták meg, alig találtak itt két hajótehernyi gabonát, 's már 1837ben 300 hajó rakodott meg gabonával. Ausztria és Anglia élénk közlekedést tartanak fenn Brailával, mely hihetőleg mindenik részről szép hasznot is hajt a' kereskedési szorgalomnak.